

Még tán ezeknél is nagyobb érdeme Barossnak, jóllehet egyelőre nem vezetett sikerhez, — az a lelkes buzgalom és fáradozás, melyet ő a magyar delegatióban a katonai akadémia létesítése érdekében kifejtett. Általában a delegáció működését alig lehetett elképzelni Baross nélkül.

Tehát ez a lázas tevékenységü, kiváló szellemi és szónoki képességekkel megáldott, modern, műveltség és készültséggel biró, széles látkörű ember neveztetett ki államtitkárrá a közmunka- és közlekedési miniszteriumhoz. Nagy munkát végez ő ott s jeles tehetségei, férfias, erős akarata és becsületes jelleménél fogva egész biztonsággal lehet várni, hogy itt is megfelel a nevéhez fűzött reményeknek. Azon magyar genialitások egyike ő, a kik bámulatos rövid idő alatt bármely szakmába alaposan beletalálják magukat s szellemi erejükkel gyorsan leküzdnek oly akadályokat, melyek más embernél egy egész életet vettek volna igénybe.

Bánffy Béla gróf.

Bánffy Béla gr. született 1831-ben ev. ref. vallásban Kolosvárott. Atyja Bánffy Miklós akkor báró, későbben lett gróffá, (jelenleg pedig Ő felsége pohárnoka) — anyja báró Wesselényi Katalin. — Gyermekora nagyrészt nagyszülei házánál, báró Wesselényi Istvánnál tölté, kinek neje, báró Kemény Rozália volt; 11 éves korában a kolozsvári reform. collegiumba került, hol jól tanult, osztályában első volt s első is maradt 1848-ig, midőn a kiütött forradalom miatt iskoláztatása, mint sok más embereknél is akkor, megszakadt.

Gyermeksége dacára, hacsak hallomásból is, igen érdekes dolgokat tanult megösmerni, mert nagyanyja házánál, ki már akkor özvegy volt, fia báró Wesselényi Ferenc miatt, — kit jelleménél fogva igen sokan az ellenzék tagjai közül, mint a mely párthoz tartozott, szerettek és becsültek, valamint nagyanyja miatt, kit mint kiváló derék nőt tiszteltek, azonkívül rokoni összeköttetéseinél fogva is — gyakran megfordultak az erdélyi vezérszereplő egyéniségek. Így Kemény Dénes, Kemény Zsigmond míg Erdélyben lakott, idősb Bethlen János, Veér Farkas, a gräfenbergi fogságból visszatért Wesselényi Miklós, Zeyk Károly és József, Kemény Ferencz stb.; atyja házánál pedig a konzervatívek részéről a vezéregyéniségek. — Így miután szabad idejét többnyire bátyja vagy atyja körében Kolozsvártt tölté, midőn országgyűlés volt, gyakran hallott politikát és discussiókat, (melyek mindenesetre sokkal kisebb mérvű politikával foglalkoztak, mint jelenben foglalkozunk, de hát mégis igen érdekesek voltak, még egy fiatal deákra nézve is, aki érdeklődött az ország ügyei iránt. S melyik fiatal ember nem érdeklődik?)

Így találta őt az 1848-ki forradalom. Ekkor megszűntek a praectiók a tantermekben, de folytak az utcán. Fülöp Lajost elkergették Párisban, nagy események nagy világhírességet s nagy árnyékot vetettek

a monarchiára; az elfojtott érzelmek kitörtek, a szabad eszmék tényyné váltak, az iskolai ifjúság is beelegyedett a zajba s többi társaival együtt Bánffy Béla is. A világ keretébe más képek rajzolódtak, az új képekkel együtt új eszmék ébredtek. Azután jöttek a szomorú s gyászos hírek, az örömmámor kipárolgott s főleg Erdélyben a magyarság hála helyett gyilkot kapott, örömtüzek gyanánt a nemesi kuriák égtek. A politikába már fegyverzörej elegyedett, a szabad discussió meg volt, de puskaropogás kíséretében. Az iskola falai közt üres padok s a muzsák termeit lőpor s gyutacs készítésre s kórház gyanánt használták. Így Bánffy Béla is azon jártatta eszét, hogy felcsap honvédnek, de szülői

kérésére felhagyott vele és lett egyszerű nemzetőr. Azonban e dicsőség se tartott sokáig, mert miután Urbán Kolozsvárra bevonult, az oláhok elől Debreczenbe menekült, hova pár hét múlva lejött az országgyűlés is Pestről. Itt ismerkedett meg Kemény Zs. után Kovács Lajossal, Kazinczy Gáborral, Bánfay Simonnal, Csengery Antallal s mindazokkal, kik Kazinczy Gábor lakásán esténként öszszegyültek. Min-

dennapos volt ott s nagyon kedvelték, mert jó theát készített az öszszegyült képviselőknek, kik, hogy bizalmas beszélgetésök ne zavartassék, nem szerették, ha idegen vagy cseléd bemegy szobájokba. — Debreczenben újra fölébredt a vágy Bánffy Bélában, hogy fölcsapjon honvédnek, de midőn e végből anyja tanácsára Mészáros hadügyminiszternél jelentkezett, ez végig mérte komoly tekintetével a 17 éves ifjút s így szólt: »Ez igen szép dolog, de nem arra való! Ha egy curassier meglátja, csak úgy lefújja a lóról. Menjen isten hírével.« Látva, hogy mint harczfi nem boldogulhat, panaszát eléadta Kovács Lajosnak, ki igazat adva Mészárosnak, Bánffyt kinevezette tiszteletbeli fogalmazónak a közlekedési miniszteriumban. Feljött Pestre; Csányi volt a minisztere. Dolga akkor kevés akadt; legfőbb teendője volt az akkori belgrádi török pasával, a később nagy szerepet játszott Fuad

Bánffy Béla gróf.

effendivel levelezni; valamint reá bízott a francia törvényhozás, — a vasutakról szóló törvényei s concessionális okmányainak magyarra fordítása is. Midőn Csányi a ministeriumot átvette, a bemutatásnál hozzá igen szives volt s ezt mondá: »hallom, jól dolgozik; csak folytassa így továbbra is!« — Alig egy hétre e bemutatás után Csányi behívá őt e szavakkal: »Szolnoktól a Debreczen felé folytatandó vasút tervbe vett vonalzási helyét akarom megnézni; meg akarja-e tekinteni e helyet? ha igen, úgy kísérjen le s végezze az uton a titkári teendőket.« Egy idejüleg egy összeg pénzét adott át Bánffy-nak, azon utasítással, hogy bárhová szállnak is, ingyen semmit se fogadjon el, hanem majd visszajövet számoljon le. Meg is történt minden úgy, ahogy mondta s Bánffy a megmaradt pénzt visszahozta. Ez is mutatja, mennyire puritán jellemű ember volt Csányi, hogy még a szivesenlátást is indirecte meg akarta fizetni, mert mint minister utazott.

De e boldog helyzet sem tartott soká. Mielőtt a kormány elhagyta volna a fővárost, a kisebb hivatalnokoknak az mondatott, hogy szolgálatuk egyelőre nem szükséges s Bánffy Pesten maradt. Csányi már ezelőtt mintegy két héttel missioba küldetett Görgeihez, kivel a legbarátságosb lábon élt s ki Csányihoz irt leveleit mindig így irta alá: »hű fia Görgei Artúr.« Ezen missióból az öreg Pestre mint szabad ember többé vissza sem tért, hanem vasra verve hozatott be az újpületbe; itt látta Bánffy viszont derék miniszterét. Ugyanis a császári hadsereg egyik tábornoka, Macchio Kolozsvártt volt a 30-as évek végén főhadnagy; gyarkran megfordult Bánffy nagyatyja házánál, ki mint régi, nyugalomba lépett huszárezredes a katonaság iránt előszeretettel viseltetett és a fiatal tisztek gyakran látogatták őt, így az említett tábornok is. Ezen tábornok Pesten térparancsnok lévén, megtudta, hogy Bánffy családja Pesten van, eljött megkérdezni, hogy segíthet-e valamiben. Ekkor kért Bánffy tőle egy Passierscheint, hogy meglátogathassa volt miniszterét. Megadta s így Bánffy két hétig mindennap bejárt az öreg urhoz. Csányinak igen jól esett, hogy Bánffy fölkereste őt, de annál kínosabban hatott ez utóbbira, vasba verve látni egykori jó miniszterét. Kérdezte tőle Bánffy, ugyan miniszter ur, mért nem szökött el, hisz volt pénze! Azt felelte: »Hadd el fiam, minek szöktem volna én el? az én existenciámnak nincsen értelme; öreg, beteges vagyok, még a legnagyobb melegben is fázik a lábam, az ugyis meghalt, minek éljek? aztán miattam sok ember ment veszedelembe, én meneküljek s azok itt maradjanak, azt nem tehetem?! Könnyü Kossuthnak, ő most miután vészbe hozta az országot, elmenekült s majd a Themse partján fog sétálgatni. Reám nem vár más, mint: mit gefangen, mit gehangen.« Kétségtelen, hogy ezen szavak egy részét az elkeseredés mondatta vele, de kétségtelen ez ember jellem nagysága is, ki menekülhetett volna, de hazája és társai vesztét túlélni nem akarta. Az utolsó látogatás alkalmával ezt mondotta Csányi: »Tegnap volt utolsó »Verhöröm«, az ítéletet holnap mondják ki, tudom, hogy halál lesz.« Ki tudja? veté közbe Bánffy. »Tudom én, — felelé Csányi — midőn felszólítottak, hogy a jegyzőkönyvet aláírjam, aláírásom után nevemre rézport hintendő, tenát öntöttem rá. Azt mondtam a haditörvényszék tagjainak, ez reám

nézve rossz jel, halált jelent. Összenéztek, nem szóltak semmit; e hallgatás bizonyítja, hogy igazam van.« — Ezután kevéssel ütött az óra, midőn a látogatóknak a börtönből távozni kellett; Bánffy Béla is távozott és sohasem látta őt többé.

Ezután még Pesten maradt Bánffy 1850. tavaszáig. Barátságba jött ekkor Tisza Kálmánnal. 1850. tavaszán elhagyta Pestet s hazament. Anyagi viszonyai nyomottak voltak. Otthon kelle ülnie. 1856-ban megnősült; egy kis gazdaságot kapott, ahol neje: báró Wesselényi Róza körében csendesen s változatlanul tölték napjai 1861-ig. Ekkor azon mozgalom, mely az olasz-francia háboru következtében felrázta Magyarországot s a centralizáló abszolutizmust megtörte, az erdélyi részekbe is kihatott. Nemcsak a társadalom terén, hanem a politikain is mozogtak ott. Gróf Mikó Imre kineveztetett Erdély kormányzójává, a kormányszéket megalakította s ebbe Bánffyt a közlekedés-, ipar- és kereskedelmi osztály titkárává nevezte ki. E dicsőség se tartott soká! Felváltotta az októberi diplomát a februári pátens; megérkezett Smerling az ismeretes ő sistemájával. Hogy céljait keresztülvigye, leiratott az erdélyi kormányzéknek, hogy hirdessen országgyűlést; amire az volt a válasz, hogy az unió szentesítve levén, erdélyi országgyűlés nem lehetséges, s miután az erdélyiek oly törvénytelenséget, mely az ország egységének felbontását czélozza, nem teljesítnek, kérik, méltóztassék visszavenni ezen intézkedést. A válasz erre olyan volt, hogy mind Kemény Ferencz, ki akkor Erdély kancellárja volt, mind Mikó leköszöntek hivatalukról s velök együtt Bánffy és társai is, kik függetlenebbek voltak. Erdély kormányzója gróf Crenneville lett. Midőn Bánffy leköszönését beadta, felhivta magához s azt mondá: »ön fiatal ember s csak magának csinál kárt, ha állását oda hagyja. Nekem nagyon ajánlva van, ön titkár, azonnal tanácsos lesz, ha marad.« Megköszönte a nagy kitüntetést, de elvei miatt nem fogadta el.

Bánffy Béla tehát ismét falura ment s folytatta a vadászatot. Itt az akkori hivatalnokok részéről sok kellemetlensége volt, mert a román hivatalnokok őt speczialiter üldözték, mivel gyakran irt a hirlapokba; sohasem személyeskedett ugyan, de mégis éles volt. Megharagudtak főleg akkor, midőn a Bécsben megjelenő »Debatte«-ban az erdélyi ügyekről »Vom Királyhágó« czim alatt cikket irt. E cikk nagy szenzációt keltett ugy Bécsben, mint Erdélyben; s ezért valamint azért is, hogy jóllehet Kolozs városa részéről kétszer választatott be a Szebenbe összehívott tartománygyűlésbe s még sem lépett be, — újabb üldözésnek lett céltáblájává. E szekirozás irányában akkora volt, hogy jónak látta feleségével együtt az akkor Magyarországhoz visszacsatolt Szilágyba költözni. Itt élt 1865-ig, mikor ismét más világ kezdődött. Smerling s vele együtt sistemája is megbukott. Mailáth kancellárrá, Sennyei tárnokmesterré lett. Bánffy tudva, hogy a Szilágyban, ahol akkor lakott, a talaj nagyban el van készítve arra, hogy oly követeket küldjenek az országgyűlésre, kik esetleg a Reichsrathba is bemennek; tudva, hogy a megyei hivatalnokok egytől egyig olyanok, kik nemcsak hogy nem magyar-barátok, de határozott ellenségei is a nemzetnek, — azt gondolta, hazafias tettet cselekszik, ha elvál-

lálva a főispánságot, megtisztítja a vármegyét rossz tisztikarától s becsületes elemeket tesz helyökbe. Mielőtt azonban lépéseket tett a főispánságért, Kemény Zsigmondhoz fordult s előadta a szilágyi szituációt. Kemény Zsigmond báró nemcsak helyesnek, de szükségesnek is tartá, hogy Bánffy elvállalja a főispánságot. El is vállalta. Majláth és Sennyei felhatalmazták őt, hogy ha szükségesnek látja, eszközöljön a tisztikarban oly változásokat, minőket a magyar szellem megerősítésére jóknak tart. — Egy napon 13 tisztviselőt mozdított el s helyökbe 13 magyar, hazafias tisztviselőt nevezett ki. Az adminisztráció a lehető legjobban folyt. Így találta őt a magyar országgyűlés egybehívása, a midőn igyekezett is közreműködni abban, hogy a fellépett nemzetiségi jelölt megbukjék s az akkor deákpárti báró Bánffy Albert választassék meg. Ugy is történt.

Az országgyűlés Pesten összeült, Bánffy Béla gróf mint főispán feljött a főrendekhez s itt látta a hézagot, a konzervatív s a Deákpárt között. Látta főleg akkor, midőn a konzervatívek részéről beadandó külön felirati javaslat alkalmából folyt a pártok közt a vita. Bánffy a jogfolytonosság embere volt s mint erdélyi, nem is lehetett ott más; ellentétbe jött tehát főnökeivel. — De midőn Sennyeinek megmondotta, miszerint látja a szituációt és tudja, hogy a kormány hivatalnokának, míg hivatalban van, nem lehet a kormány ellen szavaznia, azonban elveinél fogva nem teheti, hogy a főrendiház által javaslatba hozott felirat mellett szavazzon, kéri tehát: mentse fel őt főispáni állásától. Sennyei azt felelte, hogy igen sajnálja, de nem kívánja, hogy Bánffy meggyőződését feláldozza, tartsa meg a főispánságot s szavazzon ahogy tetszik.

Változatos életéből legyen megemlítve még az is, hogy Bánffy Béla első neje elhalálozván, másodsor nőszült meg és egy lánya született. (1876-ban képviselővé választatott s azóta folyton tagja a képviselőháznak s a szabadelvű pártnak, melyben előkelő állást foglal el. Elnöke a képv. házi közlekedésügyi s tagja a szabadelvűpárti kandidálóbizottságnak, nem különben a delegációnak.)

Bárczay Ödön.

Bárczay Ödön született 1836-ban Bárczán, Abaujmegyében. Házi nevelést nyert, később Eperjesen és Bécsben tanult. Látogatta a heidelbergi egyetemet is, azonkívül tanulmányi utat tett Európa nagyobb részében s beutazta a keletet is. 1860-ig gazdasági foglalatosságok mellett különös kedvteléssel művelte az archaeológiát, az angol és német irodalmat. A patens korszakában egész férfiúi erélylyel szállt sikra megyéjében, az autonom érdekek védelmére s tanácsbíróvá választatván, az iskolai, egyházi s utóbbi években a sárospataki főiskola ügyeit előszeretettel gondozta. 1861-ben képviselő s a határozati párt tagja volt.